

Anna Piotrowicz
Małgorzata Witaszek-Samborska
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza

O najnowszym słownictwie kosmetycznym we współczesnej polskiej leksyce

Badania nad słownictwem kosmetycznym we współczesnej polszczyźnie zainicjowałyśmy w roku 2000 artykułem opublikowanym w „Języku Polskim” (Piotrowicz, Witaszek-Samborska 2000a). Zaproponowałyśmy wówczas kilka kategorii semantycznych w obrębie tego pola tematycznego. Były to (w kolejności wyznaczonej malejącą liczebnością leksemów w poszczególnych subpolach): nazwy kosmetyków, nazwy ich składników, nazwy przyrządów kosmetycznych, nazwy nowych zabiegów kosmetycznych, nazwy określające typ makijażu oraz określenia dotyczące skóry. Odrębny tekst poświęciłyśmy nazwom miejsc związanych z wykonywaniem usług kosmetycznych (Piotrowicz, Witaszek-Samborska 2002). W kolejnych artykułach poruszałyśmy takie zagadnienia, jak: zestawienia jako dominujący typ formalny wśród nazw kosmetyków (Piotrowicz, Witaszek-Samborska 2000b), perswazyjna funkcja imiesłówów w tekstach reklamujących kosmetyki (Piotrowicz, Witaszek-Samborska 2007), najnowsze słownictwo kosmetyczne a kryteria poprawności językowej (Piotrowicz, Witaszek-Samborska 2011). Analizowałyśmy też przeobrażenia w polskim słownictwie kosmetycznym, jakie zaszły w ciągu kilkudziesięciu lat, porównując materiał z czasopisma „Uroda” sprzed przełomu w 1989 roku i po nim (Piotrowicz, Witaszek-Samborska 2010a). Do wspomnianych artykułów materiał pozyskiwałyśmy ze źródeł pisanych – czasopism i folderów reklamowych. Metodę ankietową zastosowałyśmy natomiast w badaniach znajomości najnowszego słownictwa kosmetycznego wśród Polek (Piotrowicz, Witaszek-Samborska 2010b).

Ukazanie się w 2013 roku leksykonu *Słowa, słowa... Czy je znasz?* pod redakcją Teresy Smółkowej (Smółkowa (red.) 2013) pozwala uwzględnić szerszą perspektywę badawczą, gdyż jego podstawę źródłową stanowi niespecjalistyczna prasa wydawana od lat 90. XX wieku do roku 2012 w wersji papierowej i elektronicznej oraz materiał zgromadzony w kartotece Pracowni Obserwatorium Językowego Instytutu Języka Polskiego PAN. Publikacja ta obejmuje około 5600 głównych haseł, choć w rzeczywistości jest ich znacznie więcej, gdyż podana liczba „nie obejmuje [...] umieszczonych w główce hasła wariantów fonetycznych oraz, powiązanych z głównym hasłem formalnie i znaczeniowo, przymiotników, przysłówków, formacji z sufiksami *-anie*, *-enie* oraz form żeńskich utworzonych od męskich” (Smółkowa (red.) 2013: 7). Słownictwo kosmetyczne to 212 leksemów, co stanowi 3,8% zasobu leksykalnego słownika.

Przeglądu zgromadzonego materiału dokonujemy, uwzględniając kilka kryteriów. Podstawę stanowi podział na części mowy: rzeczowniki, przymiotniki i czasowniki. W obrębie tak wyróżnionych kategorii kolejnym kryterium czynimy semantykę wyekscerpowanej leksyki, uwzględniając liczbę wyrazów w poszczególnych subpolach. W wyróżnianych grupach zwracamy uwagę na typy formalne przytaczanych jednostek.

Wśród **rzeczowników** w słownictwie kosmetycznym zawartym w leksykonie pod redakcją Teresy Smółkowej wyróżnić można zatem:

1. nazwy kosmetyków:

- a) różnego typu derywaty słowotwórcze¹ od podstaw obcych i rodzimych: *biokosmetyk*, *dermokosmetyk*, *ekokosmetyk*, *endokosmetyk*, *kosmaceutyk*, *kosmococeutyk*, *lakierozel*, *nutrikosmetyk*, *odmładzacz*, *rozświetlacz*, *samoopalacz*, *wyglądacz*;
- b) derywaty semantyczne, czyli neosemantyzmy: *baza 1*, *błyszczczyk*, *guma*, *hydrożel*, *kompakt*, *korektor*, *pianka*, *podkład*, *serum*, *stylizator*, *szyft*, *wosk*, *żel*;
- c) zapożyczenia: *antyperspirant*, *botoks/botox 1*, *botulina*, *bronzer*, *emolient*, *eyeliner/eye-liner*, *fiberglass 2*, *liner*, *make-up 3*, *sprej/spray/spraj*, *tips*;
- d) zestawienia: *brązujący kosmetyk*, *inteligentny kosmetyk (balsam)*, *korektor punktowy*, *kosmetyk bio*, *kosmetyk ekologiczny*, *kosmetyk organiczny*, *krem (emulsja, mleczko, pianka, żel) brązujący*, *krem (emulsja, mleczko, pianka, żel) samoopalający*, *płyn micelarny*, *puder brązujący*, *woda termalna*, *wyglądacz punktowy*;

¹ Nazwą *derywaty* obejmujemy tu zarówno konstrukcje słowotwórcze proste, jak i złożone.

2. nazwy zabiegów kosmetycznych:

- a) derywaty słowotwórcze: *demakijażowanie, facelift, fotodepilacja, hydromasaż 1, hydrotest, koloryzacja², lift, mikromasaż, nitkowanie, wibromasaż*;
- b) neosemantyzm *piaskowanie*;
- c) zapożyczenia: *balejaż/balayage, body wrap, body wrapping, bodypainting/body-painting/body painting, botoks//botox 2, demakijaż, dermabrazja, digitopresura, digitopunktura, face lifing/face-lifting/fejslifting, fiberglass 1, guam, lifting, lipektomia, liposukcja/liposuction, mikrodermabrazja, mammoplastyka, maskara/mascara, make-up 1, peeling/piling, piercing, remodeling, sonoforeza, trichoskopia, wellness*;
- d) zestawienia: *masaż erotyczny, masaż izometryczny, masaż punktowy, odnowa biologiczna, peeling enzymatyczny, peeling kawitacyjny, peeling mechaniczny, zabieg guam, zabieg lunchowy*;

3. nazwy składników preparatów kosmetycznych:

- a) derywaty słowotwórcze: *biokompleks, ceramid*;
- b) neosemantyzy: *baza 2, filtr, protektor*;
- c) zapożyczenia: *antyoksydant, bloker, jojoba, liposom/lipozom, paraben, retinol*;
- d) zestawienia: *filtr przeciwśłoneczny, koenzym Q10, kwas ferulowy, kwasy omega-3, kwasy tłuszczowe omega-3, lakier hybrydowy, toksyna botulinowa i frazeologizm koktajl młodości*;

4. nazwy przyrządów kosmetycznych:

- a) derywaty słowotwórcze: *czyścik, hydrolok, hydromasaż 2, suszarko-łózkówka [sic!], termoloki*;
- b) neosemantyzy *prostownica*;
- c) zapożyczenia: *aplikator, jacuzzi, masażer*;
- d) zestawienia: *łóżko opalające, panel prysznicowy, nitka dentystyczna/nić dentystyczna*;

5. nazwy miejsc:

- a) derywat słowotwórczy *saunarium*;
- b) zapożyczenia: *day spa, hair spa, nail spa, SPA/spa*;
- c) zestawienia: *gabinet odnowy biologicznej, salon odnowy biologicznej, studio makijażu, studio odnowy biologicznej, studio wizażu i frazeologizmy: farma piękności, farma urody, instytut urody*;

---

² Klasyfikując leksemy pod względem formalnym, nie zawsze uwzględniamy kwalifikacje neosemantyzmów podawane w leksykonie *Słowa, słowa...*, na przykład *koloryzacja* 'nadawanie włosom odpowiedniego koloru; farbowanie' to, naszym zdaniem, wynik niezależnej derywacji słowotwórczej, a nie – jak oznaczono w leksykonie – derywacji semantycznej od znaczeń: 1. 'przesadzanie, przejaszkawianie w opowiadaniach, koloryzowanie; blaga', 2. *przestarz.* 'kolory, zestaw kolorów; kolorystyka; koloryt' (Smólkowa (red.) 2013: 296).

6. określenia dotyczące ciała (w tym głównie skóry) i procesów z nimi związanych:

- a) derywaty słowotwórcze: *cell*, *fotostarzenie*;
- b) neosemantyzmy: *pajęczek*, *południk*;
- c) zapożyczenia: *cellulit*, *meridian*, *sebum*;
- d) zestawienia: *kanal energetyczny*, *skóra naczynkowa* i frazeologizm *skórka pomarańczowa*;

7. **nazwy określające typ makijażu:** zapożyczenia *make-up 2* i *wizaż*, zestawienia *makijaż permanentny* i *trwały makijaż* oraz **typ manicure'u i pedicure'u** – wyłącznie zestawienia *manicure hybrydowy* i *pedicure hybrydowy*. Materiał leksykograficzny pozwala na wyróżnienie kilku – dotąd przez nas nieuwzględnianych – subpól, jakimi są:

8. **nazwy osób związanych z kosmetyką i kosmetologią:**

- a) czynnie (czyli osób wykonujących zabiegi) – tu derywaty słowotwórcze: *bodypainterka*, *linergistka/linerzystka*, *makijażystka*, *makijażysta*, *piercerka*, *wizażystka*, zapożyczenia: *bodypainter*, *linergista*, *piercer*, *tipista*, *wizażysta* oraz zestawienie *stylista paznokci*;
- b) biernie – tu derywaty: *naczynkowiec*, *testerka* oraz zapożyczenie *tester 1*;

9. **nazwy dziedzin kosmetyki, kosmetologii i medycyny:**

- a) derywaty słowotwórcze: *biokosmetyka*, *ekokosmetyka*, *endokosmetyka*;
- b) zestawienia: *chirurgia estetyczna*, *medycyna anti-aging/medycyna anti-aging*, *medycyna estetyczna*, *medycyna regeneracyjna*;

10. **nazwy dotyczące fryzury:** *dred/dread*, *dredlok/dreadlock*, *irok*, *irokez*;

11. **varia:** *dwa* (*trzy*, *cztery* itd.) *w jednym*, *faktor* 'współczynnik określający stopień pochłaniania promieni ultrafioletowych w filtrach ochronnych', *layering* 'nakładanie zapachu warstwami', *linia* 'seria kosmetyków', *relooking/re-looking* 'porady specjalisty od zmiany wizerunku', *soczewka kosmetyczna* 'soczewka podkreślająca naturalny kolor tęczówki lub zmieniająca go na inny', *tester 2* 'mała ilość jakiegoś kosmetyku przeznaczona do wypróbowania przez klienta; próbka', *wklejka* 'próbka kosmetyku umieszczona w czasopiśmie obok jego reklamy'.

Do **przymiotników** związanych ze sferą kosmetyczną należą konstrukcje słowotwórcze: *antycellulitowy*, *antyoksydacyjny*, *antyperspiracyjny*, *botoksowy*, *botulinowy*, *ceramidowy*, *dermokosmetyczny*, *hydrolipidowy*, *kompaktowy/compactowy*, *kosmoceutyczny*, *liftingowy*, *lightowy*, *liposomowy*, *peelingujący/pilingujący*, *poliftingowy*, *sprejowy/sprayowy/sprajowy*, *żelowy* i nieliczne zapożyczenia: *hipoalergiczny/hypoalergiczny*, *light*, *transparentny*.

Czasowniki z tego pola tematycznego to głównie wyrazy pochodne: *demakijażować*, *liftingować*, *liftować*, *żelować* oraz neosemantyzm *filtrować*.

Zaprezentowany tu przegląd słownictwa kosmetycznego zarejestrowanego w leksykonie *Słowa, słowa...* potwierdza nasze wcześniejsze obserwacje o dominacji w tym polu tematycznym (jak i w całym nowszym zasobie leksykalnym polszczyzny) zapożyczeń z języków obcych (około 30%, głównie z angielskiego, zaledwie kilku z francuskiego) oraz derywatów (także około 30%, przede wszystkim od podstaw obcych). Liczną klasę formalną stanowią też zestawienia – około 23%, obecne zwłaszcza w subpolu nazw kosmetyków, a także nazw ich składników, nazw miejsc i zabiegów (Piotrowicz, Witaszek-Samborska 2000b).

Względami marketingowymi uzasadniać należy obecność w tym słownictwie z jednej strony terminologii naukowej (*instytut urody, kwas ferulowy, medycyna regeneracyjna, trichoskopia*), z drugiej zaś – frazeologii jako nośnika metaforyki (*farma piękności, farma urody, koktajl młodości, skórka pomarańczowa*), czyli środków o funkcjach perswazyjnych.

Zaznaczyć trzeba, że przedstawiany tu zbiór wyrazów trudno w całości uznać za najnowszy materiał leksykalny. W artykułach hasłowych zawarta jest zresztą wyrażona *expressis verbis* informacja o zarejestrowaniu leksemu w słownikach języka polskiego z ostatniego dwudziestolecia, w publikacjach z serii *Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy...* (Smółkowa (red.) 1998; 2004–2005) lub o obecności tego leksemu wyłącznie w bazie zgromadzonej do opracowania leksykonu. Biorąc to pod uwagę, w zbiorze 212 leksemów należących do pola tematycznego słownictwa kosmetycznego za najnowsze uznać można by 93 takie wyrazy i wyrażenia, których dotąd nie zarejestrowano w żadnym źródle leksykograficznym. Okazuje się jednak, że część tych wyrazów to jedynie derywaty od ustabilizowanych już w języku i odnotowanych w słownikach leksemów, np.: *antycellulitowy, demakijażować, demakijażowanie, liftingować, poliftingowy, peelingujący*. Niekonsekwentna rejestracja frazemów w dziełach leksykograficznych powoduje, że znaczną liczbę zestawień też trudno uznać za połączenia najnowsze. Mamy tu na myśli takie, jak: *filtr przeciwsłoneczny, koenzym Q10, kwasy omega-3, kosmetyk ekologiczny, brązujący kosmetyk, krem brązujący, pianka brązująca, salon odnowy biologicznej, studio odnowy biologicznej, medycyna estetyczna, skóra naczynekowa*.

Po takiej weryfikacji zgromadzonego materiału za najnowsze, czyli funkcjonujące w polszczyźnie od kilku – kilkunastu lat (precyzyjne datowanie innowacji leksykalnych zawsze grozi popełnieniem błędu), uznać można zaledwie około 70 jednostek. Zdecydowanie przeważają wśród nich słowa z dwóch subpól (w każdym ponad 20):

- a) **nazwy zabiegów**, np.: *body wrap* i *body wrapping* ‘zabieg polegający na nasmarowaniu ciała preparatem antycellulitowym i zawinięciu w folię’, *fotodepilacja* ‘usuwanie owłosienia za pomocą światła’, *guam* i za-

bieg guam 'zabieg wyszczuplający, ujędrniający, polegający na okładaniu całego ciała błotem zawierającym algi, olejki eteryczne itp.', *lift* 'lifting', *manicure hybrydowy* i *pedicure hybrydowy* 'manicure/pedicure, do których wykonania używa się lakieru hybrydowego', *peeling kawitacyjny* 'oczyszczanie skóry za pomocą ultradźwięków', *sonoforeza* 'zabieg wykorzystujący fale ultradźwiękowe do wprowadzania w głąb skóry substancji aktywnych', *zabieg lunchowy* 'zabieg zapewniający błyskawiczne odmładzanie i wyszczuplanie, trwający tyle, co przerwa na lunch';

- b) **nazwy kosmetyków**, np.: *baza* 'bezbarwny kosmetyk nakładany na twarz przed nałożeniem podkładu', *botulina* i *toksyna botulinowa* 'preparat zawierający toksyny jadu kiełbasianego, stosowany w kosmologii do wygładzania zmarszczek', *ekokosmetyk* 'preparat kosmetyczny zawierający wyłącznie naturalne składniki, pochodzące z roślin hodowanych bez żadnej chemicznej ingerencji', *emolient* 'preparat kosmetyczny nawilżający skórę i chroniący ją przed utratą wilgoci', *endokosmetyk* i *nutrikosmetyk* 'preparat w postaci tabletek, których działanie wspomaga leczenie i pielęgnację skóry', *lakier hybrydowy* 'połączenie lakieru i żelu przeznaczone do manicure'u hybrydowego', *odmładzacz* 'kosmetyk zawierający substancje o działaniu odmładzającym', *płyn micelarny* 'kosmetyk do demakijażu w postaci roztworu wodnego o właściwościach łagodzących', *wygładzacz* 'preparat powodujący spływanie głębokości zmarszczek'.

Wynika z tego, że dbałość o urodę i sprawność fizyczną w dużej mierze polega dziś na korzystaniu z coraz bardziej specjalistycznych zabiegów, podczas których stosuje się udoskonalane wciąż kosmetyki. Wiąże się to ze specjalizacją kompetencji osób pracujących w branży kosmetycznej (*linergista* i *linergistka* 'specjalista/specjalistka w kosmetyce wykonujący makijaż permanentny' czy *tipista* i *stylista paznokci* 'manikiurzystka zajmujący się robieniem i ozdabianiem tipsów') oraz z funkcjonowaniem nowych typów gabinetów (*day spa* 'specjalistyczny salon, w którym zabiegi wykonuje się jednego dnia, w ciągu kilku godzin', *hair spa* 'salon, w którym przeprowadza się zabiegi mające na celu regenerację włosów', *nail spa* 'salon, w którym przeprowadza się kompleksową pielęgnację paznokci dłoni i stóp'). W pozostałych subpolach do najnowszych zaliczyć można jednostkowe przykłady (od jednego do trzech leksemów), np.: *kwas ferulowy* 'składnik, który chroni rośliny przed działaniem wolnych rodników i promieniowania słonecznego, wykorzystywany też w kosmetykach', *medycyna anty-aging* 'dział medycyny zajmujący się sposobami zatrzymania procesów starzenia się organizmu, w tym skóry'.

Mimo że część uznanego tu za najnowsze słownictwa wydaje się profesjonalnie ograniczona, słabo ustabilizowana w polszczyźnie ogólnej, z grupy tej kwalifikatorem *specjalistyczne* opatrzone w słowniku zaledwie 4 leksemy: *masaż izometryczny* 'masaż polegający na intensywnym masowaniu mięśni', *medycyna anty-aging*, *trichoskopia* 'komputerowe badanie włosów i powierzchni skóry głowy', *paraben* 'rodzaj konserwantu o działaniu bakterio-bójczym i grzybobójczym, używany m.in. w kosmetykach, który może być przyczyną uczuleń'. Z kolei *cell* i *liner* – jako innowacje skracające w stosunku do *cellulit* i *eyeliner* – mają kwalifikator *środowiskowe*.

Na zakończenie rozważań nad nowym słownictwem w przykładowo wybranym polu tematycznym, do czego znakomitą okazją stwarza cenna publikacja pod redakcją Teresy Smółkowej, podkreślmy, że nie wnikaliśmy w istotę przyczyn pojawiania się analizowanych w artykule innowacji leksykalnych. Jest bowiem poza dyskusją fakt, że na rzeczywiste potrzeby nomenklatywne (wynikające z postępu naukowego i technologicznego, ze zmieniającego się stylu życia itp.) nakładają się tutaj funkcje perswazyjna i magiczna języka. Sprawą otwartą pozostaje też odpowiedź na pytanie o to, które z tych innowacji przeminą jako efemerydy, które zaś zyskają status zmian językowych.

Słownictwo kosmetyczne wymienione w artykule bez objaśnień znaczeniowych³:

- antycellulitowy** 'likwidujący cellulit, zapobiegający powstawaniu cellulitu'
- antyoksydacyjny** 'hamujący procesy utleniania się pierwiastków; przeciwutleniaczowy'
- antyoksydant** 'substancja hamująca procesy utleniania się pierwiastków; przeciwutleniacz'
- antyperspiracyjny** 'ograniczający wydzielanie potu'
- antyperspirant** 'dezodorant ograniczający wydzielanie potu'
- aplikator** 'przyrząd do dozowania czegoś'
- balejaż//balayage** 'technika fryzjerska polegająca na nakładaniu na wybrane pasma włosów farby o różnych odcieniach w celu uzyskania efektu rozświetlającego'

---

³ Przy jednostkach leksykalnych niezdefiniowanych w słowniku *Słowa, słowa... Czy je znasz?* definicje tworzymy na podstawie zawartych w nim poświadczeń cytatowych.

baza 1. 'bezbardny kosmetyk nakładany na twarz przed nałożeniem podkładu'; 2. 'podłoże czegoś, charakterystyczny, dający się wyróżnić składnik czegoś (cytat dotyczy bazy piżmowej w toaletowej wodzie męskiej)'

biokompleks 'zespół naturalnych składników zawartych w kosmetykach'

biokosmetyk ts. co *ekokosmetyk*

biokosmetyka ts. co *ekokosmetyka*

bloker 1. 'składnik kosmetyków chroniący skórę przed działaniem słońca'; 2. 'kosmetyk o takim działaniu'

błyszczak 'rodzaj szminki służącej do nadawania wargom połysku'

bodypainter 'mężczyzna zajmujący się bodypaintingiem'

bodypainterka 'kobieta zajmująca się bodypaintingiem'

bodypainting 'nietrwala forma zdobienia ciała'

botoks//**botox** 1. 'preparat zawierający toksyny jadu kiełbasianego, stosowany w kosmologii do wygładzania zmarszczek'; 2. 'zabieg kosmetyczny wygładzający zmarszczki, polegający na wstrzyknięciu pod skórę niewielkich ilości tego preparatu'

botoksowy przym. od *botoks*

botulina ts. co *botoks* w zn. 1.

botulinowy 'zawierający toksyny jadu kiełbasianego'

brązujący kosmetyk 'kosmetyk dający efekt opalenizny'

bronzer ts. co *brązujący kosmetyk*

cell ts. co *cellulit*

cellulit 'deformacja tkanki tłuszczowej, występująca zwykle u kobiet na udach, pośladkach, powodująca, że skóra wyglądem przypomina skórę pomarańczy'

ceramid 'związek krzemopochodny stanowiący składnik kosmetyków najnowszej generacji'

ceramidowy 'zawierający ceramidy, wykorzystujący ceramidy'

chirurgia estetyczna 'dziedzina medycyny zajmująca się operacjami mającymi na celu poprawienie wyglądu człowieka; chirurgia kosmetyczna'

czyścik 'patyczek z nawiniętą na końcu watą służący do demakijażu, czyszczenia uszu itp.'

demakijaż 'usuwanie makijażu'

demakijażować 'usuwać makijaż'

demakijażowanie ts. co *demakijaż*

dermabrazja 'zabieg polegający na mechanicznym ścieraniu naskórka za pomocą specjalnych urządzeń obrotowych, służący do usuwania dużych i przerośniętych blizn, a także śladów po trądziku, tatuaży i przebarwień oraz zmarszczek, głównie w okolicy ust'

dermokosmetyczny 'mający cechy dermokosmetyku'

dermokosmetyk 'preparat kosmetyczny mający właściwości lecznicze, sprzedawany w aptekach'

digitopresura ts. co *masaż punktowy*

digitopunktura ts. co *masaż punktowy*

dred 1. 'skręcone i sfilcowane pasemka włosów'; 2. 'fryzura wykonana z takich pasemek'

dredlok//dreadlock ts. co *dred*

ekokosmetyk 'preparat kosmetyczny zawierający wyłącznie naturalne składniki, pochodzące z roślin hodowanych bez żadnej chemicznej ingerencji'

ekokosmetyka 'zabiegi pielęgnacyjne, w których wykorzystuje się ekokosmetyki'

endokosmetyk 'preparat w postaci tabletek, których działanie wspomaga leczenie i pielęgnację skóry'

endokosmetyka 'dziedzina kosmologii zajmująca się endokosmetykami'

eyeliner 'preparat do malowania kreski na powiekach'

facelift ts. co *face lifting*

face lifting ts. co *lifting*

faktor 'współczynnik określający stopień pochłaniania promieni ultrafioletowych w filtrach ochronnych'

farma piękności 'rodzaj ośrodka rekreacyjnego zapewniającego odnowę biologiczną, oferującego różnorodne zabiegi (np. masaże, saunę) poprawiające kondycję fizyczną i urodę'

farma urody ts. co *farma piękności*

fiberglass 1. 'zabieg kosmetyczny polegający na wzmacnianiu i przedłużaniu płytek paznokci paskami z naturalnego jedwabiu'; 2. 'paski służące do takiego zabiegu'

filtr 'substancja (chemiczna lub naturalna) chroniąca skórę przed szkodliwym działaniem promieni słonecznych'

filtr przeciwsłoneczny ts. co *filtr*

filtrować 'o kosmetykach: zatrzymywać szkodliwe promieniowanie słoneczne, chronić przed szkodliwym działaniem promieni słonecznych'

fotostarzenie 'starzenie się skóry pod wpływem działania promieniowania słonecznego'

gabinet odnowy biologicznej 'miejsce, gdzie przeprowadza się zabiegi odnowy biologicznej'

guma 'preparat do włosów utrwalający fryzurę'

hipoalergiczny 'o kosmetyku, produkcie: pozbawiony substancji uczulających'

hydrolipidowy 'zawierający wodę i lipidy, czyli naturalne związki organiczne, głównie takie jak tłuszcze i woski'

hydrolok 'wałek nagrzewany w gotującej wodzie, służący do zakręcania włosów'

hydromasaż 1. 'masaż wykonywany za pomocą silnego strumienia będącego mieszaniną wody i powietrza'; 2. 'urządzenie służące do takiego masażu'

hydrotest 'test służący do oceny stopnia nawilżenia skóry'

hydrożel 'preparat nawilżający stosowany często jako środek zapobiegający wysuszaniu skóry'

instytut urody *ts. co farma piękności*

inteligentny kosmetyk (balsam) 'preparat reagujący na indywidualne potrzeby skóry'

irok *ts. co irokez*

irokez 1. 'włosy zaczesane w czub i pomalowane na różne kolory – fryzura charakterystyczna dla punków'; 2. 'taki czub'

jacuzzi 1. 'wanna lub niewielki basen, w których strumień wody, wydobywający się z odpowiednio rozmieszczonych otworów, działa jak masaż wodny'; 2. 'relaksująca kąpiel w takiej wannie'

jojoba 'roślina egzotyczna, z której olejek wykorzystuje się jako składnik kosmetyków poprawiających elastyczność skóry i delikatnie natłuszczających'

kanał energetyczny *ts. co meridian*

koenzym Q10 'koenzym dostarczający komórkom energię i chroniący przed szkodliwym działaniem wolnych rodników'

koktajl młodości 'kompleks składników wygładzających zmarszczki, napiających zwiotczałą skórę'

koloryzacja 'nadawanie włosom odpowiedniego koloru; farbowanie'

kompakt 'kosmetyk zastępujący kilka innych kosmetyków'

- kompaktowy** 'występujący w kompakcie, jako kompakt'
- korektor** 'kosmetyk w sztyfcie do tuszowania wad cery'
- korektor punktowy** ts. co *korektor*
- kosmeceutyk** 'specyfik będący połączeniem kosmetyku z lekiem'
- kosmetyk bio** ts. co *ekokosmetyk*
- kosmetyk ekologiczny** ts. co *ekokosmetyk*
- kosmetyk organiczny** ts. co *ekokosmetyk*
- kosmoceutyeczny** 'mający cechy kosmoceutyku'
- kosmoceutyk** ts. co *kosmeceutyk*
- krem (emulsja, mleczko, pianka, żel) brązujący** 'kosmetyk nadający skórze koloryt opalenizny'
- krem (emulsja, mleczko, pianka, żel) samoopalający** 'kosmetyk nadający skórze koloryt opalenizny'
- kwasy omega-3** 'kwasy zawarte przede wszystkim w mięsie ryb, działające przeciw niektórym nowotworom, zmniejszające ryzyko zawałów serca, spowalniające procesy starzenia się organizmu itp.'
- kwasy tłuszczowe omega-3** ts. co *kwasy omega-3*
- lakier hybrydowy** 'połączenie lakieru i żelu przeznaczone do manicure'u hybrydowego'
- lakierożel** ts. co *lakier hybrydowy*
- lifting** 'zabieg chirurgiczno-kosmetyczny polegający na naciąganiu skóry twarzy i szyi w celu zlikwidowania zmarszczek'
- liftingować** 'wygładzać, ujędrniać skórę, zwłaszcza twarzy, przywracać jej sprężystość'
- liftingowy** 'mający charakter liftingu, służący do liftingu'
- liftować** ts. co *liftingować*
- light** 'lekki, delikatny'
- lightowy** ts. co *light*
- liner** ts. co *eyeliner*
- lipektomia** 'operacja plastyczna polegająca na usunięciu zbędnych fałdów skóry oraz tkanki tłuszczowej, np. z szyi, ud, brzucha'
- liposom** 'mikroskopijna kuleczka zbudowana z lecytyny, mogąca wnikać w najgłębsze warstwy skóry, dostarczając jej składników odżywczych, wykorzystywana w kremach kosmetycznych'
- liposomowy** 'zawierający liposomy'

liposukcja ‘operacja plastyczna polegająca na odsysaniu tkanki tłuszczowej i wycięciu nadmiaru skóry’

łóżko opalające ‘w solarium: urządzenie służące do opalania za pomocą systemu lamp UV’

make-up 1. ‘makijaż’; 2. ‘robienie makijażu’; 3. ‘kosmetyk nakładany na twarz przed zrobieniem makijażu dobierany pod kolor skóry’

makijaż permanentny ‘płytki tatuaż, dzięki któremu można zmienić na kilka lat zarys warg i brwi lub na stałe obrysować kredką powieki, polegający na wprowadzeniu w głąb naskórka za pomocą cieniutkich igieł specjalnie dobranych barwników’

makijażysta ‘specjalista w zakresie profesjonalnego makijażu’

makijażystka ‘specjalistka w zakresie profesjonalnego makijażu’

mammoplastyka ‘zabieg chirurgii plastycznej polegający na powiększaniu, zmniejszaniu lub wyprofilowaniu piersi’

masażer ‘urządzenie do masowania ciała’

masaż erotyczny ‘odprężający masaż pobudzający seksualnie’

masaż punktowy ‘masaż, który polega na mechanicznym pobudzaniu (ugniataniu, masowaniu) odpowiednich punktów na ciele i który wykonuje się najczęściej kciukiem bądź palcem wskazującym’

maskara ‘tusz do rzęs w specjalnym pojemniku ze szczoteczką’

medycyna estetyczna ‘dział medycyny zajmujący się korektą defektów urody, likwidacją skutków starzenia się itp.’

medycyna regeneracyjna ‘interdyscyplinarna dziedzina zajmująca się naprawą, zastępowaniem i regeneracją komórek, tkanek i narządów w celu przywrócenia im należytego funkcjonowania mimo wrodzonych wad, chorób, urazów czy starzenia’

meridian ‘kanał w ciele ludzkim, którym przepływa energia’

mikrodermabrazja ‘zabieg kosmetyczny polegający na usunięciu zrogowaciałego naskórka’

mikromasaż *ts. co masaż punktowy*

naczynkowiec ‘osoba mająca skórę naczynkową’

nitka dentystyczna ‘nitka służąca do czyszczenia przestrzeni między zębami w celu utrzymania higieny jamy ustnej’

nitkowanie ‘czyszczenie za pomocą nitki dentystycznej przestrzeni między zębami w celu utrzymania higieny jamy ustnej’

- odnowa biologiczna** 'różnorodne zabiegi wpływające na regenerację sił, poprawę wyglądu i samopoczucia'
- pajączek** 'sinoczerwony, rozgałęziony ślad pod skórą powstały z pękniętych naczynek krwionośnych'
- panel prysznicowy** 'płyta w kabinie prysznicowej z zamontowaną baterią i natryskami (czasem także z innymi urządzeniami)'
- peeling** 1. 'zabieg kosmetyczny polegający na złuszczeniu obumarłej tkanki naskórka'; 2. 'preparat służący do tego zabiegu'
- peeling enzymatyczny** 'zabieg złuszczenia naskórka wykonywany za pomocą preparatu zawierającego enzymy roślinne, stosowany do wrażliwej cery'
- peeling mechaniczny** 'zabieg kosmetyczny wykonywany za pomocą preparatów zawierających drobiny ściernie'
- peelingujący** 'używany do peelingu'
- pianka** 'kosmetyk do układania włosów, golenia itp.'
- piaskowanie** 'usuwanie z powierzchni zębów przebarwień, osadu i drobin kamienia nazębnego za pomocą aplikowanego pod ciśnieniem strumienia wody z dodatkiem wodorowęglanu sodu i innych substancji czyszczących'
- piercer** 'mężczyzna wykonujący piercing'
- piercerka** 'kobieta wykonująca piercing'
- piercing** 'przekłuwanie ciała i zakładanie kolczyków w różnych miejscach: w uszach, nosie, na języku, brwiach, sutkach, pępku oraz w miejscach intymnych'
- podkład** ts. co *make-up* w zn. 2.
- poliftingowy** 'następujący po liftingu'
- południk** ts. co *meridian*
- prostownica** 'urządzenie prostujące włosy'
- protektor** ts. co *filtr*
- puder brązujący** 'puder dający efekt podobny do opalenizny'
- remodeling** 'zabieg biologicznej regeneracji skóry – profesjonalna metoda odmładzająco-regenerująca'
- retinol** 'witamina A w czystej i aktywnej postaci, przyczyniająca się do odnowy skóry i wygładzająca zmarszczki'
- rozświetlacz** 'kosmetyk zawierający drobiny bursztynu, złota i pereł, nadający skórze świeży, młody wygląd'

salon odnowy biologicznej 'miejsce, gdzie przeprowadza się zabiegi odnowy biologicznej'

samoopalacz 'kosmetyk nadający skórze koloryt opalenizny'

saunarium 'kompleks saun znajdujących się w obiekcie rekreacyjnym, np. w akwaparku'

sebum 'naturalna tłuszczowa osłona naskórka i włosów'

serum 'stężona kompozycja witamin, protein i wyciągów roślinnych odświeżających i odmładzających ciało, skórę, paznokcie czy włosy'

skóra naczynekowa 'skóra twarzy charakteryzująca się skłonnością do pęknięcia naczyń krwionośnych, głównie pod wpływem czynników atmosferycznych'

skórka pomarańczowa *ts. co cellulit*

spa 'ośrodek rekreacyjny zapewniający odnowę biologiczną'

sprej 1. 'substancja w płynie, np. farba, lakier, perfumy, rozpylana pod ciśnieniem ze specjalnego pojemnika'; 2. 'pojemnik z tym płynem'

sprejowy 'mający postać spreju, będący w spreju'

studio makijażu 'miejsce, w którym wykonuje się makijaż lub uczy sztuki makijażu'

studio odnowy biologicznej *ts. co salon odnowy biologicznej*

studio wizażu 'salon zajmujący się kreowaniem wyglądu jakiejś osoby przez odpowiedni dobór makijażu i fryzury'

suszarkolokówka 'przyrząd służący do równoczesnego suszenia i podkreślenia włosów'

stylizator 'preparat do utrwalania fryzury, np. lakier, pianka'

szyft 'preparat kosmetyczny, leczniczy lub inny w kształcie walca (wysuwany z obudowy podobnie jak szminka), którym pociera się skórę lub inne powierzchnie'

termoloki 'wałki do nawijania włosów, które przed użyciem nagrzewa się w specjalnym podgrzewaczu'

tester 1. 'ten, na kim wypróbowuje się, testuje działanie nowych kosmetyków, leków itp.'; 2. 'mała ilość jakiegoś kosmetyku przeznaczona do wypróbowania przez klienta; próbka'

testerka 'kobieta, na której wypróbowuje się, testuje działanie nowych kosmetyków, leków itp.'

tips 'twarda płytką ze specjalnej masy przyklejana na paznokieć'

transparentny 'o kosmetykach: przezroczysty, bezbarwny, nadający cerze świetlistość'

trwały makijaż ts. co *makijaż permanentny*

wellness 'zajęcia fitness dostosowane do indywidualnych potrzeb, prowadzone przez osobistego trenera'

wibromasaż 'masaż łączący właściwości odchudzające (spalanie tkanki tłuszczowej, terapia antycellulitowa i masaż) oraz zdrowotne'

wizaż 1. 'makijaż artystyczny'; 2. 'wizerunek jakiejś osoby'

wizażysta 'mężczyzna wykonujący makijaż artystyczny'

wizażystka 'kobieta wykonująca makijaż artystyczny'

woda termalna 'woda pochodząca z ciepłych źródeł, bogata w minerały, mająca właściwości nawilżające, łagodzące, uelastyczniające naskórek itp.'

wolny rodnik 'związek chemiczny o dużej aktywności, który w organizmie człowieka przyczynia się do powstawania wielu chorób oraz przyspiesza proces starzenia się skóry'

wosk 'kosmetyk do włosów nabłyszczający i usztywniający fryzurę'

w sztyfcie 'z wysuwaną z obudowy substancją leczniczą, kosmetyczną lub inną'

wygładzacz punktowy 'preparat powodujący spłycenie głębokości zmarszczek, który nakłada się na najbardziej pomarszczone miejsca twarzy'

żel 'kosmetyk lub preparat leczniczy mający galaretowatą konsystencję'

żelować 'wcierać we włosy żel'

żelowy 'mający konsystencję żelu'

Literatura

- Piotrowicz A., Witaszek-Samborska M., 2000a, *O słownictwie kosmetycznym we współczesnej polszczyźnie*, „Język Polski”, z. 1–2, s. 39–46.
- , 2000b, *O zestawieniach we współczesnej polszczyźnie (na przykładzie słownictwa kosmetycznego)*, „Poradnik Językowy”, z. 10, s. 34–44.
- , 2002, *O kilku nazwach miejsc w słownictwie kosmetycznym*, [w:] *Synchroniczne i diachroniczne aspekty badań polszczyzny*, t. VIII. *Materiały X Kolokwium Językoznawczego, Pobierowo, 18–20 września 2000 r.*, red. M. Białoskórska i L. Mariak, Szczecin, s. 315–323.
- , 2007, *Perswazyjna funkcja imiesłowów w języku reklamy (na przykładzie katalogu firmy kosmetycznej)*, „Roczniki Humanistyczne” Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, t. LV, z. 6, s. 67–81.

- , 2010a, *Przeobrażenia w polskiej leksyce przełomu XX i XXI wieku na przykładzie słownictwa kosmetycznego*, [w:] *Przeobrażenia w języku i komunikacji medialnej na przełomie XX i XXI wieku*, red. M. Karwatowska i A. Siwiec, Chełm, s. 133–141.
- , 2010b, *Znajomość nowego słownictwa kosmetycznego wśród Polek*, [w:] *Współczesna polszczyzna w badaniach językoznawczych. Od leksyki do języka poezji*, red. P. Zbróg, Kielce, s. 7–16.
- , 2011, *Kryteria poprawności językowej a najnowsze słownictwo kosmetyczne*, [w:] *Norma językowa w aspekcie teoretycznym i pragmatycznym*, red. A. Piotrowicz, M. Witaszek-Samborska i K. Skibski, Poznań, s. 201–209.
- Smółkowa T. (red.), 1998, *Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy lat 1985–1992*, t. I–II, Kraków.
- , 2004–2005, *Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy lat 1993–2000*, t. I–IV, Kraków.
- , 2013, *Słowa, słowa... Czy je znasz?*, Kraków.

On the newest cosmetic vocabulary of contemporary Polish lexis

Summary

The source material for this article comes from the issued in 2013 lexicon *Słowa, słowa... Czy je znasz?* (*Words, words ... Do you know them?*) edited by Teresa Smółkowa, containing lexical units of the non-specialist press published since the 90s of the twentieth century to 2012 in both paper and electronic versions. It turns out, however, that among the 212 words and compounds appearing in it, and belonging to the cosmetic vocabulary, only 70 can be regarded as the newest. There are lexical units representing mainly two subfields: the names of treatments (e.g. *body wrapping, manicure hybrydowy, zabieg lunchowy*), names of cosmetics (e.g. *nutrikosmetyk, odmładzacz, płyn micelarny*) and associated with their use names of professionals working in the cosmetics industry (e.g. *linergistka, tipista*) and names associated with the functioning of new types of the beauty salons (e.g. *day spa, nail spa*).

Key words: newest Polish, semantic field, cosmetic vocabulary, neologisms, loan-words

Słowa-klucze: najnowsza polszczyzna, pole semantyczne, słownictwo kosmetyczne, neologizmy, zapożyczenia